

Buraľ Miroslav

Pamätihodnosti obcí Stakčín, Ubľa a Ulič

Realizované s finančnou podporou Úradu vlády SR
- program Kultúra národnostných menšín 2014

Obsah

Úvod	3
I. Ochrana kultúrneho dedičstva Slovenska	4
II. Ochrana kultúrneho dedičstva v podmienkach samosprávy	5
III. Metodika práce.....	6
IV. Pamätihodnosti obce Stakčín vrátane zaniknutých obcí nad Vodárenskou nádržou Starina.....	7
1. Obec Stakčín	7
2. Zaniknutá obec Dara.....	11
5. Zaniknutá obec Ostružnica	12
4. Zaniknutá obec Ruské.....	13
5. Zaniknutá obec Smolník	15
6. Zaniknutá obec Starina	16
7. Zaniknutá obec Veľká Poľana	18
8. Zaniknutá obec Zvala.....	19
V. Pamätihodnosti obce Ublá	21
VI. Pamätihodnosti obce Ulič.....	26
Všeobecne záväzné nariadenie obce (návrh).....	29
Záver	35
Zoznam prameňov a literatúry	37

Úvod

V regiónoch Snina a Sobrance sme v roku 2013 uskutočnili prieskum stavu kultúrneho dedičstva, zameraný na identifikovanie dedičstva predovšetkým rusínskej a ukrajinskej menšiny. O rok neskôr sme vo vybraných troch obciach okresu Snina pokračovali v inventarizácii stavu dedičstva aj ďalších národností v minulosti tu žijúcich a aktívne pôsobiacich - maďarskej, židovskej a poľskej.

Naše zistenia poukázali na viaceré skutočnosti, v prvom rade nedostatočné využívanie pamätných udalostí, významných osobností ale aj osobitných prvkov a daností obcí, v ktorých žijú národnostné menšiny, pre ich sociálno-ekonomický rozvoj (organizovanie podujatí miestneho významu bez väzby na historické osobnosti a udalosti), nevysporiadanie majetkových vzťahov architektonicky hodnotných objektov kultúrneho dedičstva menšín, vedúce k dlhodobej devastácii a následnej deštrukcii objektov (zanikajúce pôvodné obytné domy, sýpky, mlyny, vyhne...), resp. neuplatňovanie postihov v prípade, že o pamiatkovo chránené objekty sa vlastník nestará. Okrem toho vo väčšine samospráv nie sú stanovené systémové pravidlá, ktoré by viedli k zachovaniu hmotného kultúrneho dedičstva menšín – pamätihodností miestneho významu. Význam hmotného kultúrneho dedičstva menšín pre rozvoj regiónu je u väčšiny predstaviteľov samospráv nedocenený. Ak k tomu pridáme ďalšie faktory, predovšetkým nízke rozpočty menších obcí situovaných v týchto prihraničných regiónoch a prioritné investície do základnej infraštruktúry, ktorá tu stále nie je vybudovaná, dá sa reálne predpokladať postupná devastácia a zánik dedičstva národnostných menšín, ktoré sa už dlhodobo dostáva na vedľajšiu koľaj. Napriek tomu, že ochrana a obnova kultúrneho dedičstva často nepatrí medzi hlavné priority samospráv, kultúrne dedičstvo má z dôvodu svojej jedinečnosti nepopierateľné predpoklady pre zvýšenie návštevnosti týchto obcí a v konečnom dôsledku aj zlepšenie ich sociálno-ekonomickej situácie.

Výsledkom našej práce je spracovanie návrhu *zoznamov pamätihodností* vo vytipovaných 3 obciach (Stakčín, Ublá a Ulič) bohatých na množstvo známych ale aj neznámych pamiatok. Tieto obce patrili v minulosti k národnostne zmiešaným. V súčasnosti už 3 menšiny v týchto obciach nežijú – židovská, maďarská a poľská. Do dnešných čias sa tu našťastie zachovalo mnoho objektov, predmetov, pamätných udalostí, legiend, ktoré dokumentujú ich pôsobenie. Považujeme za potrebné ich zachovať aj pre ďalšie generácie, aby vedeli v akej symbióze tu kedysi bezproblémovo žili ľudia rôznych národností. Z dôvodu komplexnosti sú v zoznamoch uvádzané aj miestne pamätihodnosti spojené s činnosťou v súčasnosti majoritného obyvateľstva a taktiež kombinované diela prírody a človeka a významné krajinné prvky, ktoré majú hodnotu, resp. viažu sa k histórii a osobnostiam, žijúcim v týchto obciach.

S cieľom zachovať kultúrne dedičstvo menšín, tak z dôvodu zachovania multikulturalizmu ako aj sociálno-ekonomického rozvoja zaostávajúcich prihraničných regiónov s národnostne zmiešaným obyvateľstvom, sme vypracovali jednoduchý návrh *všeobecne záväzného nariadenia o pamätihodnostiach*, použiteľný aj pre ďalšie samosprávy, ktoré veríme že našimi aktivitami inšpirujeme.

Daniela Galandová

Karpatské drevené cerkvi, n. o.

I. Ochrana kultúrneho dedičstva Slovenska

Pamiatky sú súčasťou kultúrnej a národnej identity každého národa, predstavujú priamy odkaz našich predkov odovzdávaný nasledujúcim generáciám. Povinnosť chrániť kultúrne dedičstvo je zakotvená v Ústave Slovenskej republiky, legislatívny rámec vytvára zákon NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu, pričom na ochranu pamiatok sú štátom vytvorené špecializované odborné orgány – pamiatkové úrady.

Najvýznamnejšou súčasťou hmotného kultúrneho dedičstva Slovenska sú **národné kultúrne pamiatky**, evidované v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (ÚZPF). V katastroch riešených obcí Stakčín, Ublá a Ulič sa nachádza celkom 6 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok, ktoré sú uvedené v prehľade nižšie.

Tab. 1: Prehľad nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok v obciach Stakčín, Ublá a Ulič

Obec	Pamiatkový objekt	Číslo v ÚZPF	Stav
Stakčín	Kaštieľ z 2.pol.18.st.	10434/1	Narušený, časť priestorov zrekonštruovaná a využívaná ako kultúrny dom
Stakčín	Park pri kaštieli voľnokrajinský	10434/2	Vyhovujúci
Stakčín	chrám Panny Márie Ochrankyne pravoslávny z rokov 1953-1955	146/1	Vyhovujúci
Ruské zaniknutá obec (Stakčín)	Porta Rusica obchodná cesta z rokov 1861-1865	11388/1	Narušený, vyžaduje rekonštrukciu
Ublá	Chrám sv. Petra a Pavla gréckokatolícky z roku 1826, murovaný	10412/1	Vyhovujúci
Ulič	Chrám sv. Mikuláša gréckokatolícky z roku 1867, drevený	10411/1	Vyhovujúci

Zdroj: www.pamiatky.sk (30.11.2014), vlastné spracovanie

Ďalšiu kategóriu pamiatok predstavujú **pamiatky svetového významu**, ktoré sú zapísané v Zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. V Slovenskej republike boli prvé pamiatky svetového významu zapísané v roku 1993. V roku 2007 boli do tohto zoznamu zaradené Karpatské bukové pralesy (lokality Stučica, Havešová, Rožok a Vihorlat), nachádzajúce sa v okrese Snina, v katastroch obcí Stakčín a Ulič. Ochrana lokality svetového prírodného dedičstva Karpatské bukové pralesy je zabezpečovaná Štátnou ochranou prírody SR so sídlom v Banskej Bystrici.

Tab. 2: Prehľad lokalít svetového významu - Karpatské bukové pralesy - v okrese Snina

Kataster	Lokalita	Výmera	Poznámka
Stakčín	Vihorlat	2578 ha	neurčená hranica
Stakčín - zaniknuté obce Ruské, Smolník, Zvala	Stučica – Bukovské vrchy	2950 ha	neurčená hranica
Ulič	Rožok	67,1 ha	

Zdroj: <http://www.sopsr.sk/nppoloniny/sk/pralesy.php> (30.11.2014), vlastné spracovanie

Kultúrne dedičstvo predstavujú aj ďalšie historicky aj architektonicky významné objekty a predmety miestneho významu a nehmotné kultúrne dedičstvo reprezentované miestnymi významnými udalosťami, osobnosťami, tradície, folklór, ľudová slovesnosť atď., ktoré možno zahrnúť do jednej skupiny s názvom **pamätihodnosti**. Pamätihodnostiam, spôsobu ich zachovania pre ďalšie generácie sa zaoberáme na ďalších stranách tejto publikácie.

II. Ochrana kultúrneho dedičstva v podmienkach samosprávy

Budovy, predmety a lokality, ktoré nie sú evidované v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR tvoria početnú a tiež najviac ohrozenú kategóriu, pričom sú rovnako nositeľmi pamiatkových hodnôt. Ich obnova a efektívne využívanie má dopad na kultúrny a sociálno-ekonomický rozvoj regiónu.

Kvôli perspektívnemu zabezpečeniu právnej a praktickej ochrany objektov a predmetov zatiaľ neevidovaných je potrebné ich zapisovať do ÚZPF spracovaním návrhu za ich vyhlásenie za národnú kultúrnu pamiatku podľa § 15 pamiatkového zákona (zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu).

Alternatívna a promptná možnosť istej právnej ochrany na úrovni obce je zapísanie budov, predmetov či lokalít do tzv. **zoznamu pamätihodností obce**, v zmysle § 14 ods. 4 pamiatkového zákona. Obec môže rozhodnúť o utvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce, kde možno zaradiť okrem nehnuteľných a hnutelých vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, viažuce sa k histórii a osobnostiam obce. Tak môžu byť chránené ako historické pamätihodnosti stanovením konkrétnych podmienok ich ochrany vo všeobecne záväznom nariadení obce, schválenom obecným zastupiteľstvom. Pri tomto postupe sa tiež predpokladá odborná spolupráca s pamiatkovým úradom, ale aj vlastníkmi jednotlivých pamätihodností, ktorými môžu byť okrem obcí aj cirkvi, urbáriaty či súkromní vlastníci.

Samotný akt zapísania do zoznamu NKP resp. zoznamu pamätihodností obce nezaručuje starostlivosť v takom rozsahu, ako si pamiatky zaslúžia. Hoci sú stanovené podmienky pamiatkovej ochrany, pre ochranu pamiatok je rovnako dôležité a nevyhnutné pochopenie ich významu, pričom najúčinnější cestou k ich zachovaniu je ich dlhodobé vhodné užívanie, pravidelná údržba a starostlivosť a tak zabezpečenie prevádzkyschopnosti. Treba zdôrazniť, že zmena využívania si často žiada aj zmeny pamiatky, čo vo väčšine prípadov ale znamená zánik pôvodných hodnôt pamiatky.

III. Metodika práce

Spracované zoznamy miestnych pamätihodností sú členené podľa jednotlivých obcí – Stakčín, Ublá a Ulič. Pri obci Stakčín sú samostatne spracované pamätihodnosti aj zaniknutých obcí Dara, Ostružnica, Ruské, Smolník, Starina, Veľká Poľana a Zvala, vysídlených v súvislosti s výstavbou Vodárenskej nádrže Starina, ktorých katastre boli administratívne pričlenené k Stakčínu.

Jednotlivé pamätihodnosti sú následne členené v zmysle § 14 ods. 4 zákona č. 49/2002/Z. z. o pamiatkovej starostlivosti na nehnuteľné pamätihodnosti, hnutelne pamätihodnosti a nehmotné pamätihodnosti. V zoznamoch pamätihodností nie sú uvádzané národné kultúrne pamiatky, ktoré sú evidované osobitne v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (viac v kapitole I).

IV. Pamätihodnosti obce Stakčín vrátane zaniknutých obcí nad Vodárenskou nádržou Starina

1. Obec Stakčín

Prvá písomná zmienka: 1317 v darovacej listine kráľa Karola Roberta Filipovi Drugethovi pod názvom Zaktson. (Uličný 2001).

Pôvod názvu obce: -

Názov obce latinsky: 1492 (*Staksicz*), 1543 (*Sthakchyn*), 1548 (*Sthakcsyn*), 1567 (*Ztasin*), 1600 (*Ztakchyn*), 1601 (*Ztakczin*), 1623 (*Stachczin*), 1657 (*Sztakczin*), 1690, 1773, 1876, 1808, 1873 - 1902 (*Sztakcsin*), **1866 (Selo Sztakcsin)**, 1907 – 1913, 1939 – 1945 (*Takcsány*), 1920 – 1939, 1945 – Stakčín.

Názov obce azbukou: 1733 (церькве стацънскои).

A. Nehnuteľné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Archeologická lokalita Valal	Lokalita archeologických nálezov z doby medenej (obojustranne retušovaný úštep) a bronzovej (sekerka s tuľajkou a uškom).	St/A/1
2. Kamenná sýpka	Jediná zachovalá stavba z bývalého hospodárskeho komplexu patriaceho ku stakčinskému panstvu. Bola vybudovaná v prvej polovici 19. storočia.	St/A/2
3. Lokalita zaniknutých sklární v doline Chotinka	Sklárne založené na začiatku 19. storočia podnikateľom Jozefom Rhollom zo Sniny. V prevádzke boli do polovice 19. storočia.	St/A/3
4. Cestný kilometrovník	Jediný zachovalý kilometrovník (54 km) z roku 1864 na pôvodnej obchodnej ceste vedúcej cez Stakčín a Ruské sedlo do Poľska.	St/A/4
5. Stará škola	Prvá murovaná školská budova z roku 1907 v Stakčine.	St/A/5
6. Teleso lesnej úzkokoľajky Stakčín – Strihovec	Torzo lesnej úzkokoľajky vedúcej do Vihorlatského pohoria postavenej v jej prvej etape v roku 1914 v úseku Stakčín - Čertež v dĺžke 7,8 km. Na tomto úseku sa nachádza viacero mostov, z ktorých najväčším je tzv. Barankov most, tiež viacero kamenných priepustov.	St/A/6

<p>7. Tradičné roľnícke domy</p> <p>a) trojpriestorový so samostatnou hospodárskou časťou, č. d. 328/45</p> <p>b) trojpriestorový s hospodárskou časťou</p>	<p>Obytné objekty vychádzajúce z tradičnej ľudovej architektúry – trojpriestorové členenie.</p> <p>Objekt tvorí samostatná obytná časť a oddelená hospodárska časť (pleveň a stajňa).</p> <p>Objekt má spojenú obytnú a hospodársku časť.</p>	<p>St/A/7</p>
<p>8. Budova pohraničnej stráže</p>	<p>Budova postavená v období druhej svetovej vojny za éry horthyovského Maďarska na zabezpečenie štátnej hranice medzi Slovenskom a Maďarskom.</p>	<p>St/A/8</p>
<p>9. Materská škôlka „Ovoda“</p>	<p>Najstaršia materská škôlka v okrese Snina postavená v 40. rokoch 20. storočia.</p>	<p>St/A/9</p>
<p>10. Obranný fortifikačný systém „Arpádova línia“</p>	<p>Torzo obranného systému postaveného za éry horthyovského Maďarska v prelome doliny rieky Cirocha.</p>	<p>St/A/10</p>
<p>11. Valcovný mlyn</p>	<p>Parný valcovný mlyn z roku 1946 postavený mlynárom Prokopom zo Stakčína. Nebol nikdy uvedený do prevádzky z dôvodu zoštatnenia.</p>	<p>St/A/11</p>
<p>12. Pomníky:</p> <p>a) Pomník Alexandrovi Duchnovičovi (1803 -1865)</p> <p>b) Pomník vojakom z obce padlým v 1. svetovej vojne</p> <p>c) Pomník vojakom z obce padlým v 2. svetovej vojne</p> <p>d) Pomník vysídlencov z obcí zaniknutých v dôsledku výstavby Vodárenskej nádrže Starina</p>	<p>Pomník významného predstaviteľa gréckokatolíckej cirkvi a národného obrodzenia Rusínov v 19. storočí, ktorý v Stakčíne prežil detské roky.</p> <p>Pomník z roku 1928 pripomínajúci vojakov z obce Stakčín, ktorí zahynuli v bojoch prvej svetovej vojny.</p> <p>Pomník z roku 1974 pripomínajúci vojakov z obce Stakčín, ktorí zahynuli v bojoch druhej svetovej vojny. Ich mená sú uvedené na pylóne pomníka.</p> <p>Pomník z roku 1986 postavený na mieste uloženia ostatkov obyvateľov obce Starina a je venovaný vysídlencom z obcí nad Vodárenskou nádržou Starina, ktorí kvôli priehrade museli opustiť svoje domovy.</p>	<p>St/A/12</p>

<p>13. Pamätné tabule významných rodákov:</p> <p>a) Anca Jaburová (1898 - 1984)</p> <p>b) Juraj Kolynčak (1909- 1984)</p>	<p>Najznámejšia rusínska ľudová speváčka, z jej podania bolo zapísaných viac ako 900 piesní.</p> <p>Najznámejší rusínsky ľudový básnik v okrese Snina.</p>	<p>St/A/13</p>
<p>14. Božie muky:</p> <p>a) pieskovcová na obecnom cintoríne</p> <p>b) pieskovcová pre domom č. 58</p> <p>c) mramorová pri kamennej sýpke</p> <p>d) pieskovcová pri ceste do Uble</p>	<p>Pieskovcová muka bez datovania, prenesená z vysídlenej obce Starina, kde v minulosti stála pred zaniknutým murovaným chrámom.</p> <p>Pieskovcová muka bez datovania, postavená obyvateľmi obce Stakčín pri ceste do Sniny.</p> <p>Mramorová muka z roku 1899 postavená obyvateľmi obce Stakčín. Ich mená sú uvedené na prednej strane kríža.</p> <p>Pieskovcová muka z roku 1909 postavená obyvateľmi obce Stakčín. Ich mená sú uvedené na prednej strane kríža.</p>	<p>St/A/14</p>
<p>15. Cintoríny:</p> <p>a) vojnový cintorín z 1. svetovej vojny na Panskej Hore</p> <p>b) vojnový cintorín zo Stariny</p> <p>c) židovský cintorín na Zariču</p> <p>d) židovský cintorín zo Stariny</p>	<p>Cintorín zriadený v rokoch 1915-1916, na ktorom je pochovaných 960 vojakov, ktorí podľahli zraneniam v tunajšej poľnej nemocnici č. 8 počas tzv. Veľkonočnej bitky. Projektoval ho známy maďarský architekt Jozef Lamping.</p> <p>Cintorín, ktorý vznikol prenesením ostatkov vojakov z vojnového cintorína zo zaniknutej obce Starina. Pochovaných je tu 117 vojakov, ktorí zahynuli počas bojov v roku 1914.</p> <p>Cintorín, na ktorom boli pochovávaní obyvatelia obce Stakčín židovského pôvodu. Dodnes sa zachovalo niekoľko pôvodných pieskovcových náhrobných pomníkov.</p> <p>Cintorín, ktorý vznikol prenesením ostatkov obyvateľov židovského pôvodu zo zaniknutej obce Starina. Dodnes sa zachovalo niekoľko pôvodných pieskovcových náhrobných pomníkov.</p>	<p>St/A/15</p>

<p>16. Hroby významných osobností:</p> <p>a) Anca Jaburová (1898-1984)</p> <p>b) Juraj Kolynčak (1909-1984)</p> <p>c) Jenö Banffy de Lossonczi (1894 – 1914)</p>	<p>Najznámejšia rusínska ľudová speváčka, z jej podania bolo zapísaných viac ako 900 piesní.</p> <p>Najznámejší rusínsky ľudový básnik v okrese Snina.</p> <p>Príslušník maďarskej šľachty, barón, ktorý zahynul počas bojov prvej svetovej vojny v obci Starina.</p>	<p>St/A/16</p>
<p>17. Významné krajinné a prírodné prvky:</p> <p>a) Rybník na Rakovci</p> <p>b) Starý park</p> <p>c) Tisovec dvojradový</p>	<p>Rybník na potoku Rakovec patriaci k niekdajšiemu stakčínskemu panstvu. Súčasťou rybníka je aj prívodný kanál z potoka Perechodova.</p> <p>Park založený na stakčínskom panstve s hodnotnou dendrologickou výsadbou domácich drevín (javor horský a javor poľný, hrab obyčajný, lipa malolistá, dub zimný)</p> <p>Mimoriadne vzácna cudzokrajná drevina, ktorá bola v minulosti súčasťou rozsiahleho parkového komplexu.</p>	<p>St/A/17</p>

B. Hnutelné pamätihodnosti

Názov pamätihodnosti	Význam	Fotografia/ Nákres
1. Historická pečať obce	Najstaršia známa obecná pečať z roku 1837.	St/B/1
2. Kamenný schod a železný kríž z murovaného chrámu Roždestva Hospoda Ježiša Krista	Jediné zachované časti z murovaného gréckokatolíckeho chrámu postaveného v polovici 18. storočia, rozobratého v polovici 20. storočia.	St/B/2
3. Školská kronika	Najstaršia známa školská kronika v obci z roku 1946.	St/B/3
4. Tradičná ľudová kultúra: a) ľudový mužský a ženský kroj b) ľudová výšivka c) vianočné jedlo „hríby s kapustou“	<p>Tradičný ľudový kroj.</p> <p>Tradičná ľudová výšivka s charakteristickými vzormi. Originálnym vzorom je tzv. „cirka“.</p> <p>Tradičné vianočné jedlo, na Slovensku známe iba zo sninského regiónu.</p>	St/B/4

C. Nehmotné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Pamätný deň 1. máj 1863	Zriadenie poštového úradu v Stakčine, ktorý bol prvým v dnešnom okrese Snina.	<i>St/C/1</i>
2. Pamätný deň 24. november 1944	Oslobodenie obce Stakčín Červenou armádou.	<i>St/C/2</i>
3. Historický názov horského hrebeňa Nastaz	Najcharakteristickejší horský hrebeň nad obcou. Pôvod názvu je odvodený od mená bielej kňažnej – Nasti, ktorá sa spomína v legende o založení obce. Podľa neho bol pomenovaný i monastyr Nastaz, ktorý sa dodnes nepodarilo lokalizovať a názov dekanátu (Zanstazsky) v rámci Mukačevského gréckokatolíckeho biskupstva.	<i>St/C/3</i>
4. Historické názvy zaniknutých obcí Stavne, Smerekovica, Dara, Ostružnica, Smolník, Starina, Ruské, Veľká Poľana a Zvala.	Názvy zaniknutých obcí, ktoré zanikli v súvislosti s výstavbou Vodárenskej nádrže Starina. Chotáre týchto zaniknutých obcí sú dnes súčasťou katastrálneho územia Stakčina.	<i>St/C/4</i>
5. Legenda o bielej kňažnej	Legenda o založení obce Stakčín, ktorú vo svojich etnografických prácach zachytil Alexander Duchnovič. Biela kňažná na koni je zároveň v erbe obce Stakčín.	<i>St/C/5</i>

2. Zaniknutá obec Dara

Prvá písomná zmienka: 1598 pod názvom *Dara* (Uličný 2001).

Pôvod názvu obce: Podľa ústneho podania ju založili pastieri zo Stariny (Fenyés).

Názov obce latinský: 1690 – Dara, **1866 (Selo Dara)**.

Názov obce rusínsky: 1726 (пресвитер **Дариянскы**).

A. Nehnuteľné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Lokalita zaniknutého dreveného chrámu sv. Bohorodičky z roku 1806	Drevený chrám z roku 1806 stál na tomto mieste do roku 1956, kedy bol v obci postavený nový murovaný chrám. Z dreveného chrámu sa dodnes zachovala iba časť pôvodného ikonostasu, ktorý bol premiestnený do pravoslávneho chrámu v Príslope.	<i>D/A/1</i>

2. Murovaný pravoslávny chrám sv. Bohorodičky	Chrám z roku 1956, jediný zachovaný chrám z oblasti vysídlených obcí nad Vodárenskou nádržou Starina. Postavený bol podľa architektonického návrhu mnícha Andreja Kolomackého.	D/A/2
3. Božie muky: a) mramorová na ceste od obce Starina b) drevená pred chrámom	Postavená v roku 1908 obyvateľmi obce Dara. V azbuke. Postavená v roku 1969 obyvateľmi obce Dara.	D/A/3
4. Vojnový cintorín z 1. svetovej vojny	Cintorín zriadený v roku 1916. Pochovaných je tu 41 vojakov, ktorí padli počas bojov tzv. Veľkonočnej bitky v roku 1915. Cintorín projektoval známy maďarský architekt Jozef Lamping.	D/A/4

B. Hnuteľné pamätihodnosti

Názov pamätihodnosti	Význam	Fotografia/ Nákres
1. Historická pečať obce	Najstaršia známa obecná pečať z roku 1837.	D/B/1
2. Evanjeliár z 19. storočia	Bohoslužobná kniha kúpená veriacim obce Dara do dnes už zaniknutého dreveného chrámu.	D/B/2

5. Zaniknutá obec Ostružnica

Prvá písomná zmienka: 1585 v daňovom registri, kedy boli tamojšie domácnosti zdanené pod názvom *Ostroznicza* (Uličný 2001).

Pôvod názvu obce: Názov obce pochádza od rusínskeho slova „stružlikaty“, čo znamená, že v chotári tejto obce sa vyrábali – stružlikali šindle z jedľového dreva.

Názvy obce latinsky: 1588 (*Ostroznicza*), 1600, 1808 (*Ostrosnicza*), 1623 (*Ostroznicza*), 1773 (*Ostroznicza*), 1786 (*Ostroschnicza*), 1863 (*Osztrozsnycza*), **1866 (Selo Osztruznicza)**, 1873 – 1902, 1939 – 1945 (*Osztrozsnica*), 1907 – 1913 (*Szedreske*), 1920 – 1939, 1945 – Ostružnica.

Názvy obce rusinsky: 1707 (**Острожница**).

A. Nehnuteľné pamätihodnosti

Názov pamätihodnosti	Význam	Fotografia/ Nákres
1. Lokalita zaniknutého murovaného chrámu sv. Bohorodičky z roku 1826	Miesto, kde sa nachádzal murovaný gréckokatolícky chrám z roku 1826. Zanikol v dôsledku výstavby Vodárenskej nádrže Starina v roku 1986.	O/A/1

2. Božie muky: a) pieskovcová pred vstupom do obce	Pieskovcová muka bez datovania postavená rodákmi obce Ostružnica. Mena sú čiastočne čitateľné. Text je v azbuke.	O/A/2
b) pieskovcová (torzo) pri ceste do Zvaly	Pieskovcová muka – torzo s pôvodným železným odliatym krížom, bez datovania.	
3. Vojnový cintorín z 1. svetovej vojny	Cintorín zriadený v roku 1915. Pochovaných je tu 84 vojakov, ktorí podľahli cholere v tunajšom poľnom lazarete.	O/A/3

B. Hnutelné pamätihodnosti

Názov pamätihodnosti	Význam	Fotografia/ Nákres
1. Historická pečať obce	Najstaršia známa obecná pečať z konca 18. storočia.	O/B/1
2. Ostrožnické zlomky z 11. - 12. storočia	Pergamenové listy s úryvkami časti kanóna sv. veľkom učeníkovi Dimitrijovi Solúnskému. Najstaršia cyrilometodejská písomná pamiatka Slovenska. V súčasnosti sú uložené v Památniku národného písemníctvi v Prahe.	O/B/2
3. Evanjeliár z roku 1492	Najstarší evanjeliár z regiónu Snina, ktorý je súčasťou expozície SNM – Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku.	O/B/3

4. Zaniknutá obec Ruské

Prvá písomná zmienka: 1585 kedy boli poddaní zdanení pod názvom *Ruska* (Uličný 2001).

Pôvod názvu ostrova: Názov obce pochádza od slova národnostnej príslušnosti obyvateľov - Rusín, ktorý sa v úradnej forme písal ako Ruský (Orosz).

Názov obce latinsky: 1600 (*Ruska*), 1610, 1657, 1773, 1786, 1808 (*Ruszka*), 1623 (*Ruzka*), 1635 (*Oroz Ruzka*), 1690 (*Ruska*), 1863 – 1902 (*Oroszruszka*), **1866 (Selo Ruszka)**, 1907 – 1913, 1913 – 1945 (*Zemplénoroszi*), 1920 (*Ruská*), 1927 – 1939, 1945 – Ruské.

Názov obce rusínsky: 1744 (громада **ручанска**), 1747 (села **Руского**).

A. Nehnutelné pamätihodnosti

Názov pamätihodnosti	Význam	Fotografia/ Nákres
1. Lokalita zaniknutého pravoslávneho kláštora „Monastyr“	Monastyr - pravoslávny kláštor sa podľa ústneho podania nachádzal v minulosti pod Ruským sedlom. Mapa z 19. storočia zachytáva lokalizáciu tohto kláštora aj s cintorínom.	R/A/1

<p>2. Lokalita zaniknutého murovaného chrámu Narodenia sv. Bohorodičky z 1799</p>	<p>Miesto, kde sa nachádzal murovaný pravoslávny (pôvodne gréckokatolícky) chrám, ktorého výstavba začala v roku 1765. Chrám zanikol v dôsledku výstavby Vodárenskej nádrže Starina v roku 1986.</p>	<p>R/A/2</p>
<p>3. Hájenka na Boryskach</p>	<p>Objekt zo 60. rokov 20. storočia, slúžiaci pre pracovníkov obhospodarujúcich lesy. V súčasnosti Terénna stanica Správy národného parku Poloniny.</p>	<p>R/A/3</p>
<p>4. Pomník Osloboditeľom Pod Ruským sedlom</p>	<p>Pomník 167. streleckej divízií 4. ukrajinského frontu, ktorej členovia oslobodili obec Ruské a dobyli priesmyk Ruské sedlo. Najväčší pomník v okrese Snina pripomínajúci si obdobie 2. svetovej vojny. Bol vybudovaný v roku 1974.</p>	<p>R/A/4</p>
<p>5. Božie muky: a) pieskovcová pred cintorínom b) pieskovcová na začiatku obce c) pieskovcová na hornom konci obce</p>	<p>Pieskovcová muka postavená v roku 1853 rodinou Stankovou. Jedna z najstarších v okrese Snina. Na jednotlivých stranách objektu sú náboženské texty v azbuke.</p> <p>Pieskovcová muka bez datovania, postavená rodákmi obce Ruské.</p> <p>Pieskovcová muka postavená v roku 1897 rodákmi obce Ruské žijúcimi v Amerike. Mená rodín sú uvedené na zadnej strane avšak sú už slabo čitateľné. Text je v azbuke.</p>	<p>R/A/5</p>
<p>6. Cintoríny: a) vojnový cintorín z 1. svetovej vojny pri zaniknutej murovanej cerkvi b) vojnový cintorín z 1. svetovej vojny na obecnom cintoríne c) židovský cintorín v Runom</p>	<p>Cintorín zriadený v roku 1914. Pochovaných je tu 14 vojakov, ktorí padli pri obrane Ruského sedla počas prielomu ruských vojsk generála L. Kornilova do Uhorska.</p> <p>Cintorín zriadený v roku 1916. Pochovaný je tu neznámy počet vojakov, ktorí padli počas tzv. Veľkonočnej bitky v roku 1915. Cintorín projektoval známy maďarský architekt Jozef Lamping.</p> <p>Cintorín, na ktorom boli pochovávaní obyvatelia obce Ruské židovského pôvodu. Dodnes sa zachovalo niekoľko pôvodných pieskovcových náhrobných pomníkov.</p>	<p>R/A/6</p>

7. Hroby významných osobností:		<i>R/A/7</i>
a) Jozef Petrašovič (1819-1878)	Gréckokatolícky kňaz pôsobiaci v tunajšej farnosti.	
b) Mikuláš Tomán (1894-1967)	Významný ľudový rusínsky básnik.	

B. Hnuteľné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Historická pečať obce	Najstaršia známa obecná pečať z roku 1837.	<i>R/B/1</i>
2. Zvon	Najstarší zvon v okrese Snina je z roku 1613. Pôvodne sa nachádzal v murovanom chráme z roku 1799.	<i>R/B/2</i>
3. Ikonostas	Ikonostas z 19. storočia sa pôvodne nachádzal v murovanom chráme z roku 1799.	<i>R/B/3</i>

C. Nehmotné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Pamätný deň 19. jún 1648	Deň rozsudku a popravy zbojníckeho kapitána Fedora Fakáša z Ruského.	<i>R/C/1</i>

5. Zaniknutá obec Smolník

Prvá písomná zmienka: 1568 kedy boli poddaní zdanení pod názvom *Zmolnyk* (Uličný 2001).

Pôvod názvu obce: Pochádza od rusínskeho názvu živice – smoly, ktorú v chotári získavali z jedle.

Názov obce latinsky: 1600 (*Smolnik*), 1623 (*Smolnyk*), 1635, 1657, 1773, 1808, 1863 – 1895, 1939 - 1945 (*Szmolnik*), 1786 (*Smolnik*), **1866 (Selo Szmolnik)**, 1898 – 1902 (*Zemplénszomolnok*), 1907 – 1913 (*Újszomolnok*), 1920 – 1939, 1945 – Smolník.

Názov obce rusínsky: 1733 (**Смольнику**).

A. Nehnuteľné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Lokalita zaniknutého murovaného chrámu sv. Michala archanjela z roku 1819	Miesto, kde sa nachádzal murovaný gréckokatolícky chrám z roku 1819, postavený na mieste zaniknutého dreveného chrámu. Zanikol v dôsledku výstavby Vodárenskej nádrže Starina v roku 1986.	<i>Sm/A/1</i>

2. Božia muka	Pieskovcová božia muka z roku 1947 postavená kapitánom L. Bindzarom. Pôvodne sa nachádzala v strede obce, avšak v období socializmu bola premiestnená na terajšie miesto - pred vstupom do dnes už zaniknutej obce. Texty sú v rusínskom jazyku.	Sm/A/2
3. Vojnový cintorín z 1. svetovej vojny	Cintorín zriadený v roku 1916. Pochovaných je tu 335 vojakov, ktorí podľahli v bojoch počas tzv. Veľkonočnej bitky.	Sm/A/3
4. Významné krajinné a prírodné prvky: a) Prameň Kadub b) Lipa malolistá c) Mláka „Utova“ d) Pieskovcový balvan	Najvýznamnejší prameň v chotári obce. Krajinársky významná drevina v bývalom intraviláne obce Smolník. Zosuvové jazierko opradené legendami. Slovo „utova“ je rusínskeho pôvodu, označujúce miesta prirodzene podmáčané. Pieskovcový balvan s textami z obdobia prvej svetovej vojny	Sm/A/4

B. Hnutelné pamätihodnosti

Názov pamätihodnosti	Význam	Fotografia/ Nákres
1. Historická pečať obce	Najstaršia známa obecná pečať z konca 18. storočia.	Sm/B/1

6. Zaniknutá obec Starina

Prvá písomná zmienka: 1492 v súvislosti s činnosťou zbojníckej družiny Fedora Holovateho pod názvom Starina (Uličný 2001).

Pôvod názvu obce: -

Názov obce latinsky: 1567, 1582 (*Ztarinna*), 1600 (*Ztarina*), 1623 (*Starina*), 1773, 1808, 1863 - 1902 (*Sztarina*), 1866 (**Selo Sztarina**), 1907 – 1913, 1939 – 1945 (*Cirókaófalu*), 1786, 1920 – 1939, 1945 - Starina.

Názov obce rusínsky: 1725 (презвитера **старинского**.....церкве стои **старинской**.....бакаларь **старинский**).

A. Nehnutelné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Pomníky: a) pomník padlým vojakom v 1. svetovej vojne	Pieskovcový pomník na zaniknutom vojnovom cintoríne z prvej svetovej vojny. V súčasnosti sa nachádza pod hladinou Vodárenskej nádrže Starina.	<i>Sn/A/1</i>
b) pomník padlým odmínovačom	Pomník dvom moravskosliezskym odmínovačom, ktorí padli v roku 1946.	
c) Beskydský panteón	Lokalita venovaná významným osobnostiam sninského regiónu.	

B. Hnutelné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Historická pečať obce	Najstaršia známa obecná pečať z roku 1837.	<i>Sn/B/1</i>
2. Ikonostas z 19. storočia	Ikonostas zo zaniknutého murovaného pravoslávneho chrámu Voznesenija Ježiša Krista z roku 1785.	<i>Sn/B/2</i>
3. Bohoslužobné knihy: a) Apoštol, 17.-18. storočie	Bohoslužobná kniha zo zaniknutého murovaného pravoslávneho chrámu Voznesenija Ježiša Krista z roku 1785.	<i>Sn/B/3</i>
b) Apoštol, 17.-18. storočie	Bohoslužobná kniha zo zaniknutého murovaného pravoslávneho chrámu Voznesenija Ježiša Krista z roku 1785.	
c) Triód, 17.-18. storočie	Bohoslužobná kniha zo zaniknutého murovaného pravoslávneho chrámu Voznesenija Ježiša Krista z roku 1785.	
d) Triód z roku 1876	Bohoslužobná kniha zo zaniknutého murovaného pravoslávneho chrámu Voznesenija Ježiša Krista z roku 1785.	
e) Evanjeliár z roku 1891	Bohoslužobná kniha zo zaniknutého murovaného pravoslávneho chrámu Voznesenija Ježiša Krista z roku 1785, ktorý v roku 1914 kúpili rodáci z obce žijúci v Amerike.	

f) Antologion z roku 1896	Bohoslužobná kniha zo zaniknutého murovaného pravoslávneho chrámu Voznesenija Ježiša Krista z roku 1785.	
---------------------------	--	--

C. Nehmotné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Historický názov vrchu Gazdoraň	Názov vrchu nad zaniknutou obcou Starina, na vrchole, ktorého sa údajne nachádzala kaplnka sv. Anastázie.	<i>Sn/C/1</i>

7. Zaniknutá obec Veľká Poľana

Prvá písomná zmienka: 1492 v súvislosti s pôsobením zbojníckej družiny Fedora Holovateho pod názvom *Polyanov* (Uličný 2001).

Pôvod názvu obce: Od tvaru doliny, ktorá je výrazne rozšírená, kde sa nahádzali veľké lúky – veľké poľany.

Názov obce latinsky: 1567, 1582 (*Polena*), 1600 (*Polyena*), 1610, 1635 (*Polenna*), 1623 (*Polena*), 1773, 1786, 1808 (*Polena*), 1863 – 1902 (*Nagypolena*), **1866 (Selo Velyka Polyana)**, 1907 – 1913, 1939 – 1945 (*Nagypolány*), 1920 (*Poľana*), 1927 – 1939, 1945 – Veľká Poľana.

Názov obce rusínsky: 1726 (пресвитер **Велико Поляна**)1732 (**Великихъ Полянь**).

A. Nehnuteľné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Ruiny murovaného chrámu sv. Michala archanjela z roku 1784	Zvyšky murovaného gréckokatolíckeho chrámu postaveného na mieste dreveného chrámu. Chrám bol poškodený v roku 1915 počas bojov v prvej svetovej vojny, odvtedy chátra. Pod nim sa nachádza krypta.	<i>V/A/1</i>
2. Lokalita zaniknutého murovaného chrámu sv. Michala archanjela z roku 1933, s dvoma božími mukami	Miesto, kde sa nachádzal murovaný gréckokatolícky chrám, ktorého výstavba začala v roku 1929. Zanikol v dôsledku výstavby Vodárenskej nádrže Starina v roku 1986. V rámci areálu chrámu sa nachádzajú i dve božie muky z rokov 1923 a 1996 postavené rodinou Hrivnákovou.	<i>V/A/2</i>
3. Studňa Oresta Dubaya	Drevená studňa nachádzajúca sa na pôvodnom dvore gréckokatolíckej fary. Nesie meno významného slovenského grafika Oresta Dubaya, ktorý sa na tunajšej fare narodil.	<i>V/A/3</i>

4. Bojisko Kučalata (Kozialata)	Významné bojisko prvej svetovej vojny počas tzv. Veľkonočnej bitky v roku 1915.	V/A/4
5. Božie muky: a) pieskovcová pri Lukovom potoku b) pieskovcová na hornom konci obce	Pieskovcová muka postavená v roku 1853 miestnymi rodákmi. Jedna z najstarších v okrese Snina. S textom v azbuke. Pieskovcová muka postavená v roku 1926 rodákmi obce Veľká Poľana žijúcimi v Amerike. S textom v azbuke.	V/A/5
6. Cintoríny: a) vojnový cintorín z 1. svetovej vojny s pomníkom - Rotundou b) vojnový cintorína z 1. svetovej vojny na Prednom Hodošíku c) židovský cintorín	Cintorín zriadený v roku 1916. Pochovaných je tu 340 vojakov, ktorí padli počas tzv. Veľkonočnej bitky v roku 1915. Na cintoríne sa nachádza pomník – kamenná rotunda – postavená z materiálu poškodeného chrámu. Cintorín projektoval známy maďarský architekt Jozef Lamping. Cintorín zriadený v roku 1916. Pochovaných je tu 668 vojakov, ktorí padli počas tzv. Veľkonočnej bitky v roku 1915. Cintorín projektoval maďarský architekt Jozef Lamping. Cintorín, na ktorom boli pochovávaní obyvatelia obce Ruské židovského pôvodu. Dodnes sa zachovalo niekoľko pôvodných pieskovcových náhrobných pomníkov.	V/A/6
7. Hroby významných osobností: a) Dezider Bihary (1882-1911)	Gréckokatolícky kňaz, ktorý pôsobil v tunajšej farnosti v rokoch 1906-1911. Pochovaný je v hrobe spolu so svojou sestrou Máriou.	V/A/7

B. Hnutelné pamätihodnosti

Názov pamätihodnosti	Význam	Fotografia/ Nákres
1. Historická pečať obce	Najstaršia známa obecná pečať z roku 1837.	V/B/1

8. Zaniknutá obec Zvala

Prvá písomná zmienka: 1588 kedy boli tamojšie domácnosti zdanené daňou kráľovi pod názvom Zwela, Zwyela (Uličný 2001).

Pôvod názvu obce: Názov obce je odvodený od rusínskeho slova – zuvaty sa, čo znamenalo, že obec často pretínala rieku, preto bolo potrebné sa vždy zuť (vyzuť), aby sa dalo prejsť na druhý breh. Vravievalo sa preto: „Sedem zval – jeden valal“, pretože to bolo sedem brodov.

Názov obce latinsky: 1600 (Szuella), 1623, 1657, 1690 (Zuiala), 1635, 1773, 1808, 1786, 1863 – 1902, 1939 – 1945 (Zuella), **1866 (Zuella)**, 1907 – 1913 (Zellö), 1920 – 1939, 1945 – Zvala.

Názov obce azbukou: 1726 (пресвитер **Зуянскій**), 1744 (шолтыс **зуяльскій**...цркы зувалски).

A. Nehnutelné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Lokalita zaniknutého murovaného chrámu sv. Michala archanjela z roku 1804	Miesto, kde sa nachádzal murovaný gréckokatolícky chrám z roku 1804. Zanikol v dôsledku výstavby Vodárenskej nádrže Starina v roku 1986.	Z/A/1
2. Bojisko Strup - Černiny	Významné bojisko prvej svetovej vojny počas tzv. Veľkonočnej bitky v roku 1915.	Z/A/2
3. Betónový monolit na Černinách	Trojhraničný bod označujúci stretávanie sa troch štátov Nemecka, Maďarska a Slovenska v období druhej svetovej vojny.	Z/A/3
4. Božie muky: a) pieskovcová na starom cintoríne b) pieskovcová v strede obce c) mramorová pred vstupom do obce	Pieskovcová božia muka postavená v roku 1889 rodákmi obce Zvala. Niekoľko mien je čitateľných, text je v azbuke. Pieskovcová božia muka postavená v roku 1902 rodákmi obce Zvala. Niekoľko mien je čitateľných, text je v azbuke. Mramorová božia muka postavená v roku 1908 rodákmi obce Zvala žijúcimi v Amerike. Text je v azbuke.	Z/A/4
5. Vojnový cintorín z 1. svetovej vojny	Cintorín zriadený v roku 1916. Pochovaných je tu neznámy počet vojakov, ktorí padli počas tzv. Veľkonočnej bitky v roku 1915.	Z/A/5

B. Hnutelné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Historická pečať obce	Najstaršia známa obecná pečať obce Zvala z konca 18. storočia.	Z/B/1
2. Spevník Michala Kronka	Rukopisný spevník duchovných piesní z prelomu 17. a 18. storočia, ktorý napísal Michal Kronk – zvalský kantor a učiteľ pôsobiaci v polovici 19. storočia.	Z/B/2

V. Pamätihodnosti obce Ubľa

Prvá písomná zmienka: 1414 v súvislosti s vyšetrovaním zločinu piatich synov Ihnata z Uble, ktorí zbili a zmrzali istú rodinu v užskej dedine Koňuš a podpálili dedinu pod názvom *Oblya* (Uličný 2001).

Pôvod názvu obce: -

Názov obce latinsky: 1567 (*Oblya*), 1582 (*Oblia*), 1600 (*Vblya*), 1610 (*Ugllya*), 1623 (*Vblya*), 1635 (*Vblia*), 1773, 1808, 1786, 1863 – 1902, 1939 - 1945 (*Ublya*), **1866 (Selo Ublya)**, 1907 – 1913 (*Ugar*), 1920 – 1939, 1945 – Ubľa.

Názov obce azbukou: 1726 (пресвитер **вублягский**).

A. Nehnutelné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Lokalita zaniknutého dreveného chrámu s pieskovcovou božou mukou z roku 1902	Miesto zaniknutej drevenej cerkvi označuje pieskovcová božia muka z roku 1902 postavená rodákmi žijúcimi v Amerike. Text je v rusínskom jazyku s maďarskou diakritikou. Je to zároveň miesto, kde sú pravdepodobne pochovaní viacerí baziliánski mnísi z Maloberežňanského monastýra – Ilarion Molnár (zomr. 1782), Serafím Oros (zomr. 1784), Isak Riška (zomr. 1786) a Jefrem Kost' (zomr. 1786).	Ub/A/1
2. Budova bývalého obvodného notárskeho úradu z konca 19. storočia	Prvá administratívna štátna budova vybudovaná v obci Ubľa.	Ub/A/2
3. Pivnica Árona Mermensteina	Architektonicky jedinečný a charakteristický hospodársky objekt nachádzajúci sa v centre obce Ubľa. Postavená bola na prelome 19. a 20. storočia.	Ub/A/3
4. Dom bývalého mäsiara Jutku	Obchod z obdobia 1. Československej republiky, zároveň posledný zachovaný priemyselný objekt obchodníkov židovského pôvodu v minulosti žijúcich a pôsobiacich v Ubli.	Ub/A/4
5. Tradičné roľnícke domy:	Obytné objekty vychádzajúce z tradičnej ľudovej architektúry – trojpriestorové členenie.	Ub/A/5
a) trojpriestorový so samostatnou hospodárskou časťou	Objekt tvorí samostatná obytná časť a oddelená hospodárska časť (pleveň a stajňa).	

b) trojpriestorový s hospodárskou časťou a dvojitými dverami v komore	Objekt má spojenú obytnú a hospodársku časť. Zvláštnosťou sú dvojité protichodné dvere vo vstupnej časti objektu, ako pozostatok obdobia pôsobenia zbojníckych družín v regióne.	
6. Lacanyčová škola	Najstaršia zachovaná školská budova z roku 1924, pomenovaná podľa 1. učiteľa Lacanyča.	Ub/A/6
7. Pomníky: a) torzo pomníka 10. výročia vzniku Československej republiky b) pomník padlým občanom Uble a okolitých obcí v 2. svetovej vojne c) pomník obyvateľom obce Ubl'a židovského pôvodu, ktorí zahynuli v 2. svetovej vojne	Miesto so spodnou časťou pomníka z roku 1928, odhaleného pri príležitosti 10. výročia ČSR. Pri akte odhalenie bol na pomníku umiestnený plagát „10 ročne jarmo“, ktorý naň v noci umiestnil študent – protifašistický bojovník Jozef Havelka. Pomník s menami obyvateľov obce Ubl'a, Michajlov a Brezovec padlých v 2. svetovej vojne. Hornú časť pomníka tvorí pieskovec s pôvodným textom „Pravda víťazí“, ktorý pôvodne tvoril pomník odhalený pri príležitosti 10. výročia vzniku ČSR. Pomník pripomínajúci utrpenie obyvateľov židovského pôvodu obce Ubl'a, ktorí zahynuli v koncentračnom tábore Osvienčim.	Ub/A/7
8. Pamätné tabule významných rodákov: a) Jozef Havelka (1912-1940) b) Viktor Bodnár (1922-1990) c) Vojtech Borecký (1910-1990)	Jozef Havelka bol jedným z najvýznamnejších predstaviteľov protifašistického odboja počas druhej svetovej vojny na území Horthyovského Maďarska. Viktor Bodnár bol významným protifašistickým bojovníkom a publicistom počas Slovenského národného povstania. Vojtech Borecký bol významný maliar Zakarpatskej krajinárskej školy.	Ub/A/8
9. Božie muky: a) pieskovcová muka medzi Malou a Veľkou Ubl'ou b) mramorová muka pred gréckokatolíckym chrámom	Pieskovcová muka postavená v roku 1902 rodákmi obce Ubl'a žijúcimi v Amerike. Text v rusínskom jazyku s maďarskou diakritikou. Mramorová muka z roku 1907 postavená rodákmi obce Ubl'a žijúcimi v Amerike. S textom v azbuke.	Ub/A/9

<p>c) pieskovcová muka v záhrade rodinného domu č. 313</p> <p>d) pieskovcová muka na obecnom cintoríne</p>	<p>Pieskovcová muka postavená v roku 1911 obyvateľmi obce Ubľa uvedenými na prednej strane objektu. S textom v rusínskom jazyku.</p> <p>Pieskovcová muka bez datovania postavená obyvateľmi obce Ubľa. Mená sa nezachovali.</p>	
<p>10. Cintoríny:</p> <p>a) súbor náhrobných pomníkov z pieskovca z 19. storočia a 20. storočia na obecnom cintoríne</p> <p>b) vojnový cintorín z 1. svetovej vojny</p> <p>c) židovský cintorín na Brovare</p>	<p>Obecný cintorín bol zriadený v roku 1838, čo pripomína pieskovcový monolit z roku 1895. Okrem monolitu sa na cintoríne nachádza viacero architektonicky hodnotných pieskovcových náhrobných pomníkov.</p> <p>Cintorín zriadený v roku 1914. Pochovaných je tu 41 vojakov, ktorí podľahli cholere v tunajšom poľnom lazarete.</p> <p>Cintorín, na ktorom boli pochovávaní obyvatelia obce Ubľa židovského pôvodu. Dodnes sa zachovalo 7 pôvodných pieskovcových náhrobných pomníkov.</p>	<p>Ub/A/10</p>
<p>11. Hroby významných osobností:</p> <p>a) Jozef Repaj (Repay) (1814-1897)</p> <p>b) Alexander Fircák (1867-1948)</p> <p>c) Ján Kosej (Kossey) (1864-1903)</p> <p>d) Juraj Babej (1921- 1945)</p>	<p>Jozef Repaj bol učiteľom a významným ľudovým rusínskym rozprávkárom, od ktorého rozprávky zapisovali aj ukrajinský etnograf Volodymyr Hnatjuk a nórsky jazykovedec Olaf Broch.</p> <p>Alexander Fircák pôsobil dlhé roky na tunajšej gréckokatolíckej farnosti, zároveň bol dlhoročným dekanom niekdajšieho Z Anastazského dekanátu Mukačevského biskupstva, ktorý bol pomenovaný podľa horského hrebeňa „Nastaz“ tiahnuceho sa nad obcou Ubľa.</p> <p>Ján Kosej (Kossey) pôsobil dlhé roky v tunajšej gréckokatolíckej farnosti.</p> <p>Lesník Juraj Babej sa stal obeťou tragickej poľovačky uskutočnenej v roku 1945 tunajšou lesnou správou. Počas poľovačky zastrelili troch lesníkov sovietski pohraničníari omylom mysliac si, že ide o banderovcov - príslušníkov Ukrajinskej povstaleckej armády.</p>	<p>Ub/A/11</p>

12. Významné krajinné a prírodné prvky:		Ub/A/12
a) Kameňolom na ťažbu pieskovca	Kameňolom otvorený v roku 1933 v období veľkej hospodárskej krízy za účelom riešenia vysokej nezamestnanosti vo vtedajšom okrese Snina.	
b) Flyš v Brusnom	Ukážka drobnorytmického flyša v koryte potoka Brusne	
c) Lipa malolistá	Krajinársky významná drevina v intraviláne obce Ubľa	
d) Hustcov studnyk	Prameň v masíve Kosmatca s údajne liečivou vodou. Rusínske slovo „hostec“ označuje reumu.	
e) Prameň pri Darjaninovi	Najvýdatnejší prameň v chotári obce Ubľa.	
f) Rybník Radovo	Biodiverzitne významná vodná stavba v doline potoka Radovo.	

B. Hnuteľné pamätihodnosti

Názov pamätihodnosti	Význam	Fotografia/ Nákres
1. Historická pečať obce	Najstaršia známa obecná pečať z roku 1837.	Ub/B/1
2. Apoštol z roku 1752	Bohoslužobná kniha kúpená veriacim obce do miestneho gréckokatolíckeho chrámu.	Ub/B/2
3. Ugroruskoje naričje sela Ubli (Zemplinskoho komitatu) z roku 1900	Významná jazykovedná práca o rusínskom nárečí, vydaná v Petrohrade v Rusku v roku 1900. Vznikla na základe pobytu nórskeho jazykovedca Olafa Brocha (1867-1961) v obci Ubľa.	Ub/B/3
4. Plagát „10 litnoje jarmo“	Plagát z roku 1928 vyvesený na pomník 10. výročia vzniku 1. ČSR Jozefom Havelkom v predvečer pred odhalením pomníka.	Ub/B/4
5. Socha Matka s dieťaťom	Socha od významného slovenského sochára Vojtecha Löfflera (1906-1990), najvýchodnejšie situovaná socha tohto autora, ktorá sa nachádza v areáli obecného zdravotného strediska.	Ub/B/5
6. Tradičná ľudová kultúra: a) ľudový mužský a ženský kroj	Tradičný ľudový kroj. Z neho za pozornosť stojí tzv. „huňka“ vyrábaná v Ubli v minulosti vďaka valche, ktorá sa nachádzala v obci.	Ub/B/6

b) ľudová výšivka	Tradičná ľudová výšivka s charakteristickými vzormi. Originálnym vzorom je tzv. „cirka“.	
c) vianočné jedlo „hríby s kapustou“	Tradičné vianočné jedlo, na Slovensku známe iba zo sninského regiónu.	

C. Nehmotné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Pamätný deň 12. október 1414	Prvá písomná zmienka o obci.	Ub/C/1
2. Pamätný deň 26. december 1726	Prvá zmienka o Zanastazskom dekanáte.	Ub/C/2
3. Pamätný deň 4. december 1879	Narodenie gréckokatolíckeho biskupa Štefana Nováka (zomrel 2. septembra 1932 v Budapešti).	Ub/C/3
4. Pamätný deň 19. január 1940	„Krvava zábava“ – udalosti zastrelenia 3 obyvateľov obce počas dedinskej zábavy maďarskými žandármi.	Ub/C/4
5. Pamätný deň 27. október 1944	Oslobodenie obce Červenou armádou.	Ub/C/5
6. Pamätný deň 30. november 1945	Zastrelenie ubľanských poľovníkov sovietskymi pohraničníkmi (J. Babej, M. Černega a A. Čop).	Ub/C/6
7. Pamätný deň 29. december 1961	Deň prijatia uznesenia vlády ČSSR „O opatreniach k zabezpečeniu rýchlejšieho rozvoja uličsko-ubľanskej doliny“.	Ub/C/7
8. Pamätný deň 20. apríl 1947	Narodenie ľudovej speváčky Márie Čokynovej (1947-2010).	Ub/C/8
9. Historické názvy častí obce Ubľa: Hlivkov hrún, Bodov hrún, Hulica, Maťovka, Capová hura, Prihurja, Nabodroža, Bodroža, Brusná, Brovar, Malá Ubľa	Tradičné názvy jednotlivých častí obce Ubľa	Ub/C/9
10. Historický názov osady Podskalnik	Názov osady, ktorá bola v minulosti súčasťou obce Ubľa. Spomína sa v roku 1828, kedy v nej stáli 3 domy a žilo 27 obyvateľov.	Ub/C/10
11. Historický názov rieky Stežná	Názov odvodený od zaniknutej obce Stežná.	Ub/C/11
12. Ubľanské rusínske nárečie	Originálne rusínske nárečie charakteristické len pre obce Ubľa, Ruská Volová a Klenová.	Ub/C/12
13. Legenda o Pohan dievčati	Originálna rusínska legenda o žene s kačacími nohami, ktorá je na Slovensku známa iba z oblasti Uličskej a Ubľanskej doliny.	Ub/C/13

VI. Pamätihodnosti obce Ulič

Prvá písomná zmienka: 1451 kedy dvorský sudca Ladislav z Pavloviec (nad Uhom) riešil dedičské záležitosti šľachticov Drugethovcov, vzťahujúce sa na humenské panstvo pod názvom *Hvlydch* (Uličný 2001).

Pôvod názvu obce: Názov pochádza pravdepodobnejšie od slova – *lyko* (лыча, v roku 1740 - села Волича). Na mieste dnešnej obce sa muselo získavať zo stromov.

Názov obce latinský: 1492 (*Vlicz*), 1548 (*Wlych*), 1551 (*Wlych*), 1567 (*Vlich*), 1582 (*Vlycha*), 1600, 1601 (*Vlicza*), 1623, 1657 (*Ulicz*), 1773, 1786, 1808, 1873 - 1902 (*Ulics*), 1863 (*Ulits*), **1866 (Selo Ulics)**, 1907 – 1913, 1939 – 1945 (*Utcás*), 1920 – 1939, 1945 - Ulič.

Názov obce azbukou: 1740 (села Волича), 1747 (села Уличи).

A. Nehnutelné pamätihodnosti

Názov pamätihodnosti	Význam	Fotografia/ Nákres
1. Základy poľovníckeho kaštieľika na Valalštine	Základy kaštieľika postaveného na konci 19. storočia, ktorý bol prepojený s kaštieľom v obci tzv. grófskou cestou lemovanou stromoradiím cudzokrajných drevín (dub močiarny a dub červený).	UI/A/1
2. Kaštieľny park	Park s hodnotnou dendrologickou výsadbou drevín, založený pravdepodobne v polovici 19. storočia pri niekdajšom, už zaniknutom kaštieľi.	UI/A/2
3. Stará škola	Prvá murovaná škola v obci z roku 1873, pôvodne patriaca gréckokatolíckej cirkvi.	UI/A/3
4. Bývalý obvodný notársky úrad	Administratívna štátna budova vybudovaná v roku 1933 počas veľkej hospodárskej krízy.	UI/A/4
5. Žandárska stanica	Prvá budova žandárskej stanice postavená v obci Ulič v prvej polovici 20. storočia.	UI/A/5
6. Obranný fortifikačný systém – Arpádova línia	Obranný systém v prielome Uličky vybudovaný maďarskou armádou počas druhej svetovej vojny. Pozostáva zo zákopového systému, protitankových zábran, krytov a strelní.	UI/A/6
7. Pomník Mergancov kameň z roku 1929	Pomník hájnikovi Rudolfovi Mergancovi, ktorého zastrelili miestni pytlaci.	UI/A/7
8. Pamätná tabuľa Rudolfovi Wienerovi (1907-1942)	Rudolf Wiener, rodák z Uliča, bol jedným z významných predstaviteľov protifašistického odboja počas 2. svetovej vojny na území Horthyovského Maďarska.	UI/A/8
9. Božie muky: a) pieskovcová oproti Domu nádeje	Pieskovcová muka postavená v roku 1902 obyvateľmi obce Ulič. Text v rusínskom jazyku s maďarskou diakritikou.	UI/A/9

b) pieskovcová pri ceste v smere na Uličské Krivé	Pieskovcová muka bez datovania, postavená obyvateľmi obce Ulič, ktorých mená sa nezachovali.	
c) mramorová pri ceste do Veľkého Berezného (pred areálom Tvarony)	Mramorová muka postavená obyvateľmi obce Ulič, ktorých mená sa nezachovali.	
10. Vojnový cintorín z 1. svetovej vojny	Cintorín zriadený v rokoch 1915-1916. Pochovaných je tu 71 vojakov, ktorí padli počas tzv. Veľkonočnej bitky.	UI/A/10
11. Hroby významných osobností: a) Alexander Chira ml. (1856-1928)	Gréckokatolícky farár pôsobiaci v tunajšej farnosti. V hrobe je pochovaný spolu s manželkou.	UI/A/11

B. Hnuteľné pamätihodnosti

Názov pamätihodnosti	Význam	Fotografia/ Nákres
1. Historická pečať obce	Najstaršia známa obecná pečať z roku 1837.	UI/B/1
2. Archeologické nálezy z obdobia eneolitu	Súbor archeologických nálezov z obdobia eneolitu (4000-2000 rokov pred n.l.) nájdených v chotári obce (uštepy z menilitu, sekeromlat a zlatý drôt), ktoré sa pôvodne nachádzali v Užhorode.	UI/B/2
3. Bohoslužobné knihy: a) Antologion z roku 1730 b) Časoslov a mesjacoslov z 18. storočia c) Časoslov a mesjacoslov z 18. storočia d) Apoštol z roku 1752	Knihy v staroslovienčine, ktoré boli zakúpené do chrámov východného obradu nachádzajúcich sa v obci Ulič.	UI/B/3
4. Ikonostas z 19. storočia	Ikonostas nachádzajúci sa v gréckokatolíckom murovanom chráme sv. Mikuláša biskupa, ktorý pozostáva pravdepodobne i z časti staršieho ikonostasu z roku 1748.	UI/B/4
5. Školská kronika	Najstaršia školská kronika v obci Ulič z roku 1946.	UI/B/5
6. Tradičná ľudová kultúra: a) ľudový mužský a ženský kroj b) ľudová výšivka	Tradičný ľudový kroj. Tradičná ľudová výšivka s charakteristickými vzormi. Originálnym vzorom je tzv. „cirka“.	UI/B/6

c) vianočné jedlo „hríby s kapustou“	Tradičné vianočné jedlo, na Slovensku známe iba zo sninského regiónu.	
d) uličske pirohy	Miestna špecialita – pečené pirohy, trompačané pirohy a tatarčané pirohy.	

C. Nehmotné pamätihodnosti

<i>Názov pamätihodnosti</i>	<i>Význam</i>	<i>Fotografia/ Nákres</i>
1. Pamätný deň 12. jún 1451	Prvá písomná zmienka o obci.	<i>UI/C/1</i>
2. Pamätný deň 23. marec 1939	Prvá obeť druhej svetovej vojny na Slovensku. V uvedený deň počas bojov Malej vojny zahynul letec por. Ján Svetlík	<i>UI/C/2</i>
3. Pamätný deň 26. október 1944	Oslobodenie obce Červenou armádou.	<i>UI/C/3</i>
4. Pamätný deň 29. december 1961	Deň prijatia uznesenia vlády ČSSR „O opatreniach k zabezpečeniu rýchlejšieho rozvoja uličsko-ubľanskej doliny“.	<i>UI/C/4</i>
5. Legenda o Pohan dievčati	Originálna rusínska legenda o žene s kačacími nohami, ktorá je na Slovensku známa iba z oblasti Uličskej a Ublánskej doliny.	<i>UI/C/5</i>

Všeobecne záväzné nariadenie obce (návrh)

Všeobecne záväzné nariadenie obce Stakčín/Ublľa/Ulič č. XX/RRRR o pamätihodnostiach obce

Obecné zastupiteľstvo v Stakčíne/Ubli/Ulič, na základe § 6 ods. 1 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov a podľa § 14 ods. 4 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov, vydáva toto všeobecne záväzné nariadenie o pamätihodnostiach obce Stakčín/Ublľa/Ulič.

PRVÁ ČASŤ ÚVODNÉ USTANOVENIA

Čl. 1 Predmet úpravy

Toto všeobecne záväzné nariadenie (ďalej len „nariadenie“) upravuje spôsob vytvorenia evidencie pamätihodností, odborného vedenia ich evidencie, podmienky výberu pamätihodností, ich zápisu do zoznamu pamätihodností a spôsob ich ochrany a využívania s cieľom zachovania ich kultúrnohistorickej hodnoty a zlepšovania ich stavu pre budúce generácie.

Čl. 2 Vymedzenie základných pojmov

- (1) Pamätihodnosti obce sú hnutelné a nehnuteľné veci, ktoré majú historickú, spoločenskú, krajinnú, urbanistickú, architektonickú, vedeckú, technickú, výtvarnú alebo umelecko-remeselnú hodnotu, tiež kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce a nie sú zaradené do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu Slovenskej republiky.
- (2) Ochrana pamätihodností obce je súhrn činností a opatrení zameraných na identifikáciu, výskum, evidenciu, zachovanie, obnovu, reštaurovanie, revitalizáciu, využívanie a prezentáciu pamätihodností.
- (3) Základná ochrana pamätihodností obce je súhrn činností a opatrení vykonávaných na predchádzanie ohrozeniu, poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu pamätihodností obce.

DRUHÁ ČASŤ EVIDENCIA PAMÄTIHODNOSTÍ

ČI. 3 Zoznamy pamätihodností

(1) Členenie pamätihodností:

a) Hmotné nehnuteľné pamätihodnosti

a.1) nehnuteľné objekty – sakrálne (kostoly, kaplnky, kríže, zvonice a pod.), objekty s kultúrno-výchovnou a vzdelávacou funkciou prístupné verejnosti (rodné domy významných rodákov, pamätne izby, pamätne miesta, súkromné múzeá, pamätníky a pod.), ďalšie stavby rôzneho druhu a účelu využitia, hodnotné z hľadiska stavebného, architektonického a priemyselného vývoja mesta, tiež sochy, plastiky, mozaiky, reliéfy, pamätne tabule a iné objekty umiestnené na verejných priestranstvách alebo budovách, hroby významných rodákov alebo významných osobností pochovaných na území obce, hroby, ktoré majú historickú alebo umeleckú hodnotu a pod., tiež vojnové hroby a cintoríny, ktoré sú vedené podľa § 10 ods. 2 zákona č. 130/2005 Z. z. o vojnových hrobách.

a.2) kombinované diela prírody a človeka, najmä pamätne miesta, pútnické miesta a iné prírodné útvary viažuce sa na historickú alebo pamätnú udalosť, či osobnosť, pramene s liečivou alebo pitnou vodou, vyhliadkové veže, udržiavané besiedky v parkoch alebo lesoch, iné prírodné výtvyry, ktorých okolie bolo upravené človekom.

a.3) významné krajinné prvky, najmä les, jazero, mokrad', rieka, bralo, tiesňava, park, aleja, prírodný útvar a pod., ktoré utvárajú charakteristický vzhľad krajiny, alebo prispievajú k jej ekologickej stabilite, dreviny (stromy alebo kry) rastúce jednotlivo alebo v skupinách mimo lesného pôdneho fondu.

b) Hmotné hnutel'né pamätihodnosti

b.1) predmety viažuce sa k histórii obce: erb, pečať, zástava, kronika mesta, listiny a dokumenty viažuce sa ku vzniku obce, významným udalostiam a osobnostiam obce, k založeniu významných inštitúcií na území obce, predmety významných spolkov, ktoré jestvovali na území obce,

b.2) predmety charakteristické alebo viažuce sa na miestnu históriu alebo folklór (kroje, remeselné výrobky, nábytok, a pod.),

b.3) umelecké výtvarné alebo sochárske diela, ich fragmenty a pod.

b.4) športové a iné trofeje, ktoré získali športové kluby alebo iné spolky a krúžky pri svojej činnosti, resp. obec získala v rámci družby s inými samosprávami doma alebo v zahraničí.

c) Nehmotné pamätihodnosti

c.1) pamätne dni (deň založenia obce, deň narodenia alebo úmrtia významných rodákov),

- c.2) historické udalosti (postavenie významných budov, založenie významných inštitúcií, škôl, významné stretnutia, návštevy významných osôb),
- c.3) pôvodné historické názvy (názvy ulíc alebo častí obce, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce a pod.),
- c.4) hudobné diela a ľudové piesne viažuce sa k obci.
- (2) Zbierka príloh evidovaných pamätihodností musí obsahovať aj doklad (uznesenie), na základe ktorého boli pamätihodnosti zapísané alebo zrušené z evidencie. Zbierka príloh môže pozostávať aj z fotografií, fotodokumentácie, historických máp, kresieb a inej grafickej dokumentácie, ako aj fotokópií dokumentov a textového popisu objektu, predmetu, udalostí, osobnosti atď.
- (3) Predmetom evidencie nie sú hnutelné a nehnuteľné národné kultúrne pamiatky zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, pre ktoré platí osobitný režim upravený zákonom č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu.

TRETIA ČASŤ

ZÁSADY OCHRANY A VYUŽÍVANIA PAMÄTIHODNOSTÍ

ČI. 4

Požiadavky kladené na obec

- (1) Obec sa zaväzuje utvárať podmienky potrebné na zachovanie, ochranu, obnovu a vhodné využívanie pamätihodností.
- (2) Obec sleduje stav a využitie pamätihodností hmotného charakteru a vykonáva štátny stavebný dohľad nad zabezpečením ochrany pamätihodností v súlade so zákonom č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov. Minimálne raz ročne je na rokovanie Obecného zastupiteľstva predkladaná správa o stave pamätihodností, zahŕňajúca prípadné zmeny v evidencii a stav jednotlivých pamätihodností.
- (3) Obec usmerňuje činnosti právnických a fyzických osôb pri záchrane, obnove a využívaní pamätihodností hmotného charakteru a poskytuje im odbornú a metodickú pomoc.
- (4) Obec sa zaväzuje informovať o jednotlivých konaniach v zmysle stavebného zákona i iných dotknutých zákonov, ktoré sa týkajú pamätihodností (napr. záväzné stanovisko k investičnej činnosti, územné konanie, stavebné konanie, konanie o odstránení stavby) ako aj o rozhodnutiach na povolenie rozkopávky, z dôvodu ochrany prípadných archeologických nálezov.
- (5) Pamätihodnosti zapísané v evidencii pamätihodností prezentuje obec ako súčasť svojho kultúrno-historického dedičstva prostredníctvom informačno - propagačných materiálov obce, internetovej stránky obce, tlače a pri kultúrnych a spoločenských podujatiach.

- (6) Obec spolupracuje s orgánmi štátnej správy zúčastnenými na plnení úloh na úseku ochrany pamiatkového fondu, ako aj s vedeckými a odbornými inštitúciami, nadáciami, občianskymi združeniami a ďalšími organizáciami tretieho sektora.
- (7) Zápis do evidencie nehnuteľných pamätihodností alebo zrušenie zápisu v evidencii nehnuteľných pamätihodností obec oznámi vlastníkovi pamätihodnosti, krajskému pamiatkovému úradu a stavebnému úradu.

ČI. 5

Práva a povinnosti vlastníka pamätihodnosti

- (1) Vlastník pamätihodnosti je povinný ochraňovať a užívať pamätihodnosť v súlade a jej pamiatkovou hodnotou, zachovávať dobrý technický prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov a územia (v zmysle zákona č. 50/1976 Zb. v znení neskorších predpisov).
- (2) Vlastník pamätihodnosti má právo požiadať obec o poskytnutie odbornej a metodologickej pomoci vo veciach ochrany pamätihodnosti.
- (3) Vlastník pamätihodnosti má právo na prezentáciu nehnuteľnosti v rámci evidencie pamätihodností.

ČI. 6

Všeobecné podmienky

- (1) Pri stavebno - technických zmenách je potrebné, aby neboli ohrozené pamiatkové hodnoty pamätihodnosti a spôsobené nepriaznivé zmeny jej stavu. V prípade zmeny, alebo nutnosti upresnenia rozsahu ochrany pamiatkových hodnôt pamätihodnosti, obec požiada o odborné stanovisko krajský pamiatkový úrad.
- (2) Na pamätihodnosť alebo v jej blízkosti (10 m) je možné umiestniť reklamné, informačné, propagačné zariadenie, oznam alebo akékoľvek technické zariadenie len na základe povolenia obce, prípadne v sporných veciach krajského pamiatkového úradu. Pri vydávaní povolenia obec postupuje v zmysle príslušných ustanovení zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov (§ 71 ods. 1 písm. c/ a nasl.). Povolenie sa nevyžaduje pri označeniach budov štátnych orgánov, pri návestiach v záujme verejnej bezpečnosti a poriadku, pri uličných, požiarnych, dopravných, vodohospodárskych a opisných značkách, pri označení geodetických bodov a poštových schránok. Povolenie sa nevyžaduje ani pri označeniach budov, pokiaľ nie sú reklamným zariadením (§ 71 ods. 3 stavebného zákona). V tomto prípade však vlastník pamätihodnosti, resp. fyzická alebo právnická osoba, ktorá má dohodu s vlastníkom (ďalej len „vlastník“), musí rešpektovať pri umiestňovaní tohto zariadenia historickú hodnotu pamätihodnosti. Umiestnenie oznamu alebo technického zariadenia oznámi vlastník obci písomne. V tomto prípade je obec oprávnená upozorniť vlastníka pamätihodnosti na rešpektovanie historickej hodnoty pamätihodnosti.
- (3) Evidencia pamätihodností je podkladom pre priemet kultúrno - historických hodnôt do územno - plánovacej dokumentácie.

ŠTVRTÁ ČASŤ
POSTUP PRI ZÁPISE DO EVIDENCIE PAMÄTIHODNOSTÍ

Či. 7
Predkladanie a schválenie návrhov

- (1) Návrh doplnkov a zmien evidencie pamätihodností môže Obecnému úradu v Stakčine/Ubli/Ulič (ďalej len „OcU“) predložiť v písomnej podobe akákoľvek fyzická alebo právnická osoba.
- (2) Spracovateľ (OcU) predloží návrh doplnkov a zmien evidencie pamätihodností na prerokovanie a posúdenie príslušnej komisii Obecného zastupiteľstva obce Stakčín/Ubľa/Ulič (ak relevantné). Prípadne v sporných veciach návrh predloží na vyjadrenie krajskému pamiatkovému úradu. Ak ide o nehnuteľné veci, predloží návrh na vyjadrenie aj stavebnému úradu. Po získaní stanovísk je návrh predložený na prerokovanie a rozhodnutie do Obecného zastupiteľstva v Stakčine/Ubli/Ulič ako zmena tohto VZN, resp. jej prílohy.
- (3) Doplnky a zmeny evidencie pamätihodností budú predkladané Obecnému zastupiteľstvu maximálne 1x ročne.

Či. 8
Zrušenie zápisu v evidencii pamätihodností

- (1) Ak nastanú nové skutočnosti, môže Obecné zastupiteľstvo zrušiť zápis pamätihodnosti v evidencii pamätihodností Obce Stakčín/Ubľa/Ulič.
- (2) Návrh na zrušenie zápisu v evidencii pamätihodností vypracúva OcU na základe podnetu starostu obce, poslancu Obecného zastupiteľstva, hlavného kontrolóra, orgánov štátnej správy a odborných inštitúcií. Iné právnické, fyzické osoby môžu iniciovať návrh zrušenia zápisu pamätihodností v evidencii pamätihodností prostredníctvom starostu a obecného úradu.
- (3) Spracovateľ (OcU) návrh posúdi, predloží na odborné a dokumentačné účely na vyjadrenie krajskému pamiatkovému úradu, ak ide o nehnuteľné veci predloží návrh na vyjadrenie aj stavebnému úradu.
- (4) Oznámenie o zmene, respektíve zrušení zápisu pamätihodnosti obce zašle obec aj subjektom, ktorým zaslal oznámenie o zápise.

PIATA ČASŤ
ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

Čl. 9
Účinnosť

Toto všeobecné záväzné nariadenie bolo schválené Obecným zastupiteľstvom v Stakčíne/Ubli/Uličí uznesením Obecného zastupiteľstva č. dňa DD.MM.RRRR.

Toto všeobecné záväzné nariadenie Obce Stakčín/Ubľa/Ulič nadobúda účinnosť dňa DD.MM.RRRR.

starosta obce
Stakčín/Ubľa/Ulič
meno a priezvisko

Prílohu tohto VZN tvorí zoznam evidovaných pamätihodností na území Obce Stakčín/Ubľa/Ulič.

V názov obce dňa DD.MM.RRRR

Vyvesené: DD.MM.RRRR

Zvesené: DD.MM.RRRR

Záver

Na základe preštudovaného historického archívneho materiálu a vykonaného terénneho prieskumu bola realizovaná identifikácia stavu kultúrneho dedičstva v troch obciach okresu Snina – Stakčín, Ubľa a Ulič, so zameraním sa na dedičstvo žijúcich aj zaniknutých národností (rusínskej, ukrajinskej, tiež židovskej, maďarskej a poľskej národnosti).

Tab. 3: Prehľad počtu navrhovaných pamätihodností v obciach Stakčín, Ubľa a Ulič

P.č.	Obec/časť obce	A. Nehnuteľné pamätihodnosti	B.Hnuteľné pamätihodnosti	C.Nehmotné pamätihodnosti	Spolu
1.	Stakčín	17	4	5	26
2.	Stakčín - Dara	5	2	0	7
3.	Stakčín - Ostružnica	3	3	0	3
4.	Stakčín - Ruské	7	3	1	11
5.	Stakčín - Smolník	4	1	0	5
6.	Stakčín - Starina	1	3	1	5
7.	Stakčín - Veľká Poľana	7	1	0	8
8.	Stakčín - spolu	44	17	6	67
9.	Ubľa	12	6	13	31
10.	Ulič	11	6	5	22
	Spolu /S+U+U/	67	29	24	

Na základe uskutočnenej identifikácie, prieskumu stavu kultúrneho dedičstva je nesporné, že v riešených obciach sa nachádza množstvo objektov, predmetov, osobností aj historických udalostí, ktoré sú nositeľmi pamiatkových hodnôt. Celkovo bolo identifikovaných 67 nehnuteľných pamätihodností, 29 hnuteľných pamätihodností a 24 nehmotných pamätihodností. Najviac nehmotných pamätihodností sa nachádza v obci Stakčín – 44, z ktorých je 17 v samotnej obci a 27 v obciach zaniknutých z dôvodu výstavby Vodárenskej nádrže Starina, ktoré boli po ich vysídlení administratívne priradené k Stakčínu. Rovnako po 6 hnuteľných pamätihodností majú obce Ubľa a Ulič. Z hľadiska nehmotných pamätihodností s počtom 13 výrazne dominuje obec Ubľa.

Tab. 4: Prehľad pamätihodností v obciach Stakčín, Ubľa a Ulič podľa národnosti

Obec/národnosť	rusínska	židovská	poľská	maďarská	iná	neidentifikovateľná
Stakčín	St/A/5; St/A/7; St/A/12; St/A/13; St/A/14; St/A/15; St/A/16; St/B/2; St/B/3; St/B/4; St/C/3; St/C/4; St/C/5	St/A/12; St/A/15	St/A/12; St/A/15	St/A/10; St/A/12; St/A/15; St/A/16	St/A/12; St/A/15	St/A/1; St/A/2; St/A/3; St/A/4; St/A/6; St/A/8; St/A/9; St/A/11; St/A/17; St/B/1; St/C/1; St/C/2
Dara	D/A/1; D/A/2; D/A/3; D/B/2			D/A/4		D/B/1
Ostružnica	O/A/1; O/A/2; O/B/2; O/B/3			O/A/3		O/B/1

Ruské	R/A/1; R/A/2; R/A/5; R/A/7; R/B/2; R/A/3; R/C/1	R/A/6	R/C/1	R/A/6	R/A/4; R/A/6	R/A/3; R/B/1
Smolník	Sm/A/1; Sm/A/1; Sm/A/4			Sm/A/3; Sm/A/4	Sm/A/3	Sm/A/4; Sm/B/1
Starina	Sn/A/1; Sn/B/2; Sn/B/3; Sn/C/1			Sn/A/1	Sn/A/1	Sn/B/1
Veľká Poľana	V/A/1; V/A/2; V/A/3; V/A/4; V/A/5; V/A/7	V/A/6		V/A/4; V/A/6	V/A/3; V/A/4; V/A/6	V/B/1
Zvala	Z/A/1; Z/A/4; Z/B/2		Z/A/3	Z/A/2; Z/A/3; Z/A/5	Z/A/2; Z/A/3; Z/A/5	Z/B/1
Ublá	Ub/A/1; Ub/A/5; Ub/A/6; Ub/A/7; Ub/A/8; Ub/A/9; Ub/A/10; Ub/A/11; Ub/B/2; Ub/B/2; Ub/B/4; Ub/B/6; Ub/C/1; Ub/C/3; Ub/C/4; Ub/C/6; Ub/C/8; Ub/C/9; Ub/C/10; Ub/C/11; Ub/C/12; Ub/C/13	Ub/A/3; Ub/A/4; Ub/A/7		Ub/A/7; Ub/A/10; Ub/C/1; Ub/C/3; Ub/C/4	Ub/A/7; Ub/A/8; Ub/A/11; Ub/B/3; Ub/B/5; Ub/C/5; Ub/C/6; Ub/C/7	Ub/A/2; Ub/A/12; Ub/B/1
Ulič	UI/A/3; UI/A/8; UI/A/9; UI/A/11; UI/B/3; UI/B/4; UI/B/5; UI/B/6; UI/C/5			UI/A/6; UI/A/10; UI/C/1	UI/A/7; UI/A/10; UI/C/2; UI/C/3; UI/C/4	UI/A/1; UI/A/2; UI/A/4; UI/A/5; UI/B/1; UI/B/2

Identifikované kultúrne dedičstvo vo všetkých uvedených obciach má význam z hľadiska regionálneho rozvoja, kultúrneho aj sociálno-ekonomického. Z dôvodu zabezpečenia systémového zachovania a ochrany pamätihodností je v ďalšom kroku potrebné v obecných zastupiteľstvách schváliť všeobecne záväzné nariadenie o miestnych pamätihodnostiach (návrh uvedený v predchádzajúcej samostatnej kapitole) a navrhované, resp. vybrané pamätihodnosti vyhlásiť za pamätihodnosti obcí.

Vedenie evidencie pamätihodností obce je v zmysle platnej legislatívy **pre samosprávy možnosťou, nie povinnosťou**. Rozhodnutie pre tento krok je z pohľadu zachovania jednotlivých objektov a prvkov miestnej a regionálnej histórie systémovým opatrením. Prispieva k zvýšeniu informovanosti obyvateľov ale aj širokej verejnosti o význame miestnej a regionálnej histórie, význame osobností a kultúrneho dedičstva. Najmä v národnostne zmiešanom prostredí, kde existuje riziko asimilácie, je to zároveň prostriedok pre zachovanie etnickej a kultúrnej identity v kontexte multikulturalizmu.

Zoznam prameňov a literatúry

ARCHÍVY

- Archív Ústavu etnológie Slovenskej akadémie vied
- Archív Výskumného ústavu geografie a kartografie v Bratislave
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Zemplén Levéltára v Sátoraljaújhely
- Deržavnyj archiv Zakarpatskoj oblasti, Berehovo
- Magyar Országos Levéltár, Budapešť
- Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (MV SR) – Štátny archív v Košiciach
- MV SR – Štátny archív v Prešove

ZÁKLADNÁ LITERATÚRA

- ADAM, Ján. Národnostná problematika v gréckokatolízmne na území dnešného Slovenska v 18. storočí. In: *Zborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti 2000 – 2001*. Martin : MSS 2001, s. 70-69.
- BARTUŠOVÁ, Zuzana – BURAL, Miroslav. *Murované chrámy východného obradu v NP Poloniny a MBR Východné Karpaty postavené do roku 1989*. In: *Naukový zborník MUK 25*. Svidník: 2010.
- BENDÁSZ, István – KOI, István. *A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye lelkészszégeinek 1792. évi katalógusa*. Nyíregyháza : 1994.
- BEL, Matej. *Zemplínska a Užská stolica*. Preklad z jazyka latinského. Bratislava: Zemplínsky valal n.f., 1999.
- BEŇKO, Ján. *Osídlenie severného Slovenska*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1985.
- BURAL, Miroslav. Vojnové cintoríny v okrese Snina. In: *Zborník Mementa prvej svetovej vojny – diel II*. Humenné : REDOS 2009, s. 35-77.
- BURAL, Miroslav. *Stakčín – prírodné, kultúrno-historické zaujímavosti a turistické možnosti*. Stakčín: Obecný úrad, 2008.
- ČAVARGOVÁ, Anna – GUZEJ, Juraj. *Ubľa v zrkadle storočí*. Ubľa: Obecný úrad, 2010.
- GAČKOVÁ, Lýdia (ed.). *Archeologické dedičstvo Zemplína. Pravek až včasný stredovek*. Michalovce : Zemplínska spoločnosť, 2004.
- *Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska*. Zväzok druhý. Bratislava: VEDA, 1995.
- *Etnografický atlas Slovenska*. Bratislava: VEDA, 1990.
- GABRIEL, František. Pohyb obyvateľstva v bývalé Užskej župe v prvej polovine 18. storočia. In: *Naukový zborník tovarystva Prosvita v Užhorodi 1-1*. Užhorod 1935.
- HADŽEGA, Vasilij. Dodatki do istorie Rusinov i ruskoj cerkve v Užanskoj župy. In: *Naukový zborník tovarystva Prosvita, 3*. Užhorod : 1924.
- HANUDEĽ, Zuzana. *Narodni stravy a napoji*. Prešov 1987.
- FEDIČ, Vasiľ. *Ulič*. Ulič, Obecný úrad, 1996.
- FEDIČ, Vasiľ (ed). *Uličská dolina*. Ulič: SOMUD, 2002.
- *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*. Bratislava 2000.
- *Lexikon obcí Slovenskej republiky*. Bratislava : Štátny štatistický úrad, 1942.
- *Krajeznávný slovník Rusiniv – Ukrajinciv (Prjašivščina)*. Prešov: 1999.
- PAP, Štefán. *Istorija Zakarpatja I*. Ivano-Frankovsk: 2001.
- PAP, Štefán. *Istorija Zakarpatja II*. Ivano-Frankovsk: 2002.
- PAP, Štefán. *Istorija Zakarpatja III*. Ivano-Frankovsk: 2003.
- PETROV, Anton. *Neznámy rukopisný materiál pro historickou demografii Slovenska a Podkarpatské Rusi z r. 1864-65 (Fenyés)*. In: *Zvláštni otisk z Věstníku Král. Čes. Spol. Nauk.. roč. 1926*.
- RÁBIK, Vladimír. *Nemecké osídlenie na území východného Slovenska v stredoveku*. Bratislava: Karpatonemecký spolok na Slovensku, 2006.
- RÁBIK, Vladimír. *Rusíni a valašské obyvateľstvo na východnom Slovensku v stredoveku*. In: *Historický časopis*, roč. 53, 2005, s. 2, s. 217-242.
- SOKOLOVSKÝ, Leon. *Správa stredovekej dediny na Slovensku*. Bratislava: AEP, 2002.
- ŠOLTÉS, Peter. *Tri jazyky a štyri konfesie*. Bratislava : 2009
- SOPOLIGA, Miroslav. *Narodne žitlo ukrajinciv Schďňoji Slovaččiny*. Prešov: 1983.
- SOPOLIGA, Miroslav. *Poklady ľudovej kultúry*. Svidník: 2012.

- ŠVORC, Peter. *Krajinská hranica medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou v medzivojnovom období (1918 – 1939)*. Prešov : Univerzum, 2003.
- TEREK, Štefan – PRISLUPSKÝ, Ján. *Stakčín*: Humenné: OVM, 1969.
- UDVARI, István. *A munkácsi görögkatolikus püspökség lelkeszségeinek 1806. évi összeírása*. Nyíregyháza : 1990, s. 139.
- ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*. Michalovce: Zemplínska spoločnosť, 2001.
- ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Užskej župy*. Prešov: FF v Prešove UPJŠ v Košiciach. 1995.
- ULIČNÝ, Ferdinand. *Rusíni v Zemplínskej župe od 14. do 18. storočia*. In: Slovensko-rusínske-ukrajinské vzťahy od obrodzenia po súčasnosť. Bratislava : Slavistický kabinet SAV, 2000, s. 37-51.
- ULIČNÝ, Ferdinand. Vývin feudálneho panstva Sztárayovcov na východnom Slovensku od 13. do 15. storočia. In: *Sborník FF UK v Bratislave 15, Historica*, Bratislava : Filozofická fakulta, 1964.
- VARCHOLOVÁ, Naďa. *Zvidky a koly...*Prešov: Spolok ukrajinských spisovateľov 2009.
- VARSÍK, BRANISLAV. *Osídlenie Košickej kotliny III*. Bratislava : 1977.
- ŽUDEĽ, Juraj. *Stolice na Slovensku*. Bratislava : Obzor, 1984.

PUBLIKOVANÉ PRAMENE A ŠTATISTIKY

- *A Magyar korona országainak 1900. évi népszámlálása*. Első rész. Magyar statisztikai közlemények. 1 kötet. Budapest : A Magyar kir. központi statisztikai hivatal, 1902.
- *A Magyar korona országainak 1900. évi népszámlálása*. Második rész. Magyar statisztikai közlemények. 2 kötet. Budapest : A Magyar kir. központi statisztikai hivatal, 1904.
- BAROSS, Károly (ed.) *Magyarország Földbirtokosai*. Budapest : Hungaria, 1893.
- BENDÁS, István – KOI, István. *A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye lelkeszségeinek 1792.évi katalógusa*. Nyiregyháza: 1994.
- CISARÍK, Juraj. *Minischematicismus 1674 – 1948*. Manuscript.
- CISARÍK, Juraj – MOLČANYI, Matúš - PAVLOVIČ, Rudo – BURAL, Miroslav. *Rodokmeň gréckokatolíckych kňazov v karpatskom regióne (Východné Slovensko)*. Manuscript.
- FÉNYES, Elek. *Magyarországnak és a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geographiai tekintetben*. Pest : 1837.
- KORABINSKY, Johann Matthias. *Geographisch historisches und Produkten Lexikon von Ungarn*. Pressburg 1786.
- *Lexikon obcí Slovenskej republiky*. Bratislava : Štátny štatistický úrad, 1942.
- *Magyarország Helységnevtára, a különféle kormányzati ágak szerinti beosztás kimutatásával, amint az 1863-ik év elején fennállot*. Negyedik füzet. b. m., b. r., b. v.
- *Magyarország községeinek háztartása az 1908. évben*. Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat. 39. kötet. Budapest : A Magyar kir. központi statisztikai hivatal, 1913.
- NAGY, Gyula (ed.). *A nagymihályi és sztáray gróf Sztáray család oklevéltára I*. Budapest :1887.
- NAGY, Gyula (ed.). *A nagymihályi és sztáray gróf Sztáray család oklevéltára II*. Budapest : 1889.
- NAGY, Lodovico. *Notitiae politico-geographico-statisticae incltyi regni Hungariae*. I. Budae : 1828.
- *Schematicismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis*. Cassoviae : 1825.
- *Schematicismus venerabilis cleri dioecesis Fragopolitanae seu Prešovensis*. Fragopolis : Naklad. družstvo, 1948.
- *Schematicismus gréckokatolíckeho biskupstva 1994*. Prešov : Gréckokatolícke biskupstvo, 1994.
- *Slovenský biografický slovník I-VI*. Martin: Matica Slovenská, 1986 – 1994.
- *Soznam miest na Slovensku dľa popisu z roku 1919*. Bratislava : Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920.
- *Súpis pamiatok na Slovensku I-III*. Bratislava : Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody, 1967 – 1969.
- *Štatistický lexikon obcí v Krajine slovenskej*. Praha : Ministerstvo vnútra a Štátny úrad štatistický, 1936.
- *Štatistický lexikon obcí v Republike československej*. III. Slovensko. Praha : Štátny úrad štatistický, 1927.
- *Ung vármegye községei és egyéb lakott helyei hivatalos jegyzéke*. Budapest : Az országos községi törzskönyvbizottság, 1904.